

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 czerwca 202 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił prawa do renty rodzinnej K. G., po zmarłym mężu M. G. . W uzasadnieniu wskazano, że od dnia śmierci męża, wnioskodawczyni nie pozostawała w stanie faktycznej wspólności małżeńskiej a wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 6 października 2021 r. został orzeczony rozwód i nie było ustalone prawo do alimentów.

(decyzja ZUS – k. 1 akt ZUS)

Od tej decyzji 14 czerwca 2022 r. odwołanie wniosła K. G. za pośrednictwem swojego pełnomocnika zaskarżając ją w całości. Zarzuciła jej naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 70 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez pominięcie przedłożonych przez wnioskodawczynię dowodów na okoliczności realizowania przez M. G. na rzecz byłej żony obowiązku alimentacyjnego dobrowolnie, mimo że zgodnie z wyrokiem TK z dnia 13 maja 2014 r. (sygn. akt SK 61/13) wymieniony przepis stracił moc w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 i ust. 2 tej ustawy oraz wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony uzależnia od tego, aby te alimenty były ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Powołując się na powyższe zarzuty wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji przez ustalenie, że przysługuje jej prawo do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 24 kwietnia 2022 r. M. G. począwszy od dnia 1 maja 2022 r. oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

(odwołanie – k. 3–6)

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie wywodząc jak w zaskarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie – k. 10)

Na rozprawie w dniu 21 listopada 2022r. pełnomocnicy stron podtrzymali swoje stanowiska procesowe.

(stanowisko pełnomocników – e-protokół z dnia 21 listopada 2022 r. – 01:24:33 – 00:28:00)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

K. G. (z domu Ż.) urodziła się (...)

(bezsporne)

K. G. zawarła związek małżeński z M. G. 13 września 1986 r. w K..

(akt małżeństwa – akta ZUS k. 10)

Początkowo stosunki pomiędzy małżonkami były prawidłowe. Mąż wnioskodawczyni w 2020r. przeszedł ciężko C. przebywał 18 dni pod respiratorem i po powrocie ze szpitala zaczął pić alkohol. Po świętach 2020r. dowiedział się, że choruje na nowotwór, w marcu miał operację i miał przyjąć 30 chemii. Wtedy M. G. zaczął przyjmować chemię i dwa tygodnie się leczył a kolejne dwa tygodnie pił bez przerwy alkohol. Wówczas K. G. zagroziła mu rozwodem chcąc wymóc w ten sposób zaprzestanie picia alkoholu.

(zeznania wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 21 listopada 2022 r. – 00:03:20 – 00:12:55)

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 6 października 2021 r. o sygnaturze akt I C 1579/21 rozwiązał ten związek małżeński bez orzekania o winie. W wyroku rozwodowym Sąd nie orzekał o alimentach.

(odpis wyroku – k.23 akt sprawy IC 1579/21 załączonych do akt sprawy)

Po rozwodzie M. G. mieszkał w dalszym ciągu z wnioskodawczynią. Nie mienił ubezpieczenia w zakładzie pracy gdzie jedyną osobą upoważniona była wnioskodawczyni. Po rozwodzie byli małżonkowie umówili się, że M. G. będzie dawać byłej żonie 1500zł co miesiąc na utrzymanie. Małżonek płacił rachunki i utrzymywał samochód, spłacał kredyt, wnioskodawczyni robiła zakupy i kupowała prezenty. Nikt z rodziny, nawet dzieci nie wiedziały o rozwodzie dowiedzieli się o tym dopiero po pogrzebie, który urządziła wnioskodawczyni. Do końca życia wnioskodawczyni opiekowała się byłym mężem.

Wnioskodawczyni była do końca upoważniona przez zmarłego do wypłaty świadczeń z ubezpieczenia, do wypłaty świadczeń z OFE, oraz do odbioru wkładów z Pracowniczej Kasy Zapomogowo-pożyczkowej).

(zeznania wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 21 listopada 2022 r. – 00:12:55 – 00:24:33 płyta CD k.39, porozumienie alimentacyjne k.8 akt ZUS, upoważnienia k.42-46 akt sprawy)

M. G. zmarł 24 kwietnia 2022 r.

(akt zgonu – akt ZUS)

Wnioskodawczyni złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym mężu w dniu 23 maja 2022 r.

(wniosek – akta ZUS)

Decyzją z dnia 14 czerwca 2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił prawa do renty rodzinnej K. G. , po zmarłym mężu M. G.. W uzasadnieniu wskazano, że od dnia śmierci męża wnioskodawczyni nie pozostawała w stanie faktycznej wspólności małżeńskiej a wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 6 października 2021 r. został orzeczony rozwód i nie było ustalone prawo do alimentów.

(decyzja ZUS – k. 32 akt ZUS)

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny dowodów i zważył, co następuje:

Odwołanie K. G. jest zasadne i zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Do renty rodzinnej uprawnieni są członkowie rodziny, do których zalicza się m.in. małżonka (wdowę, wdowca) (art. 67 ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy).

W myśl art. 70 ust. 1 tej ustawy, wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo wychowuje, co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej. Prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2 (ust. 2). Z kolei małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 ustawy, miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową (ust. 3).

Wnioskodawczyni w odwołaniu zasadnie wskazała na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 r. o sygn. akt SK 61/13, stwierdzającego częściową niezgodność art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z nim, art. 70 ust. 3 utracił moc w zakresie w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 lub 2 tej ustawy oraz wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony uzależnia od tego, aby alimenty były ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. W uzasadnieniu orzeczenia Trybunał wskazał m.in., że celem renty rodzinnej jest zapewnienie ustawowo określonej grupie podmiotów kompensaty środków utrzymania utraconych bądź pomniejszonych wskutek śmierci zobowiązanego do alimentacji, ma ona zatem spełniać funkcję alimentacyjną. Świadczenie renty rodzinnej ma zapobiegać istotnemu pogorszeniu się sytuacji materialnej rodziny zmarłego ubezpieczonego, w tym także małżonki rozwiedzionej, której były małżonek dostarczał środków utrzymania, będąc do tego zobowiązanym z mocy art. 60 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2016 r. poz. 406, z późn. zm.) Trybunał Konstytucyjny wskazał, że obowiązek alimentacyjny wynikający z treści ww. przepisu może być wypełniany nie tylko poprzez wykonywanie istniejącego wyroku sądu czy ugody sądowej, ale może być spełniany także na warunkach ustalonych samodzielnie przez strony w drodze zgodnego ich porozumienia. Jest on bowiem niejako kontynuacją obowiązku wynikającego z art. 27 k.r.o., polegającego na przyczynianiu się do zaspokajania potrzeb rodziny założonej poprzez zawarcie związku małżeńskiego. Trybunał Konstytucyjny podkreślił także, że obowiązek alimentacyjny powstaje ex lege, w wyniku zaistnienia ustawowych przesłanek i nie jest uzależniony od istnienia w tym zakresie wyroku sądu bądź ugody sądowej.

W ocenie Sądu Okręgowego, z powołanego orzeczenia Trybunału wynika zatem, że potwierdzeniem prawa do alimentów może być nie tylko orzeczenie lub ugoda sądowa, jak stanowił art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale również umowa zawarta między rozwiedzionymi małżonkami. Umowa taka może być zawarta także w sposób dorozumiany (np. ustnie), a o jej istnieniu może świadczyć fakt, że alimenty były faktycznie uiszczane przez byłego małżonka do dnia jego śmierci na rzecz osoby uprawnionej. Nie może bowiem pozostawać w gorszej sytuacji małżonek rozwiedziony, który polubownie porozumiał się z byłym małżonkiem w przedmiocie dobrowolnego płacenia alimentów aniżeli małżonek, który uzyskał prawo do alimentów na drodze sądowej. Należy zgodzić się z TK, że odmienne rozumienie byłoby sprzeczne z zasadą równości wobec prawa wywiedzioną z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

W rozpoznawanej sprawie, poza sporem pozostaje, że wnioskodawczyni nie legitymuje się wyrokiem sądu, ani ugodą sądową dotyczącą obowiązku alimentacyjnego byłego męża na jej rzecz. Jednocześnie dysponuje pisemnym porozumieniem z byłym mężem o alimentacji dobrowolnej. W wyroku rozwiązującym małżeństwo nie było orzeczenia o alimentacji, gdyż wnioskodawczyni nie wносиła pozwu w tym zakresie. Jednakże, domaganie się przez organ rentowy spełnienia przesłanki art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej uznać należy za sprzeczne z treścią wspomnianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Domaganie się legitymowania przez ubezpieczoną dokumentami poświadczających fakt alimentowania przez zmarłego szczególnie, że porozumienie stron w kwestii sposobu realizacji obowiązku alimentacyjnego i wysokości świadczeń alimentacyjnych nie wymaga nadania mu formy pisemnej. W razie niedochowania takiej formy o istnieniu umowy zawartej per facta concludentia może świadczyć to, że alimenty faktycznie są przez zobowiązanego uiszczane na rzecz osoby uprawnionej. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 grudnia 2013 r. (III CZP 85/13) wyraźnie wskazał, że treść obowiązku wynikającego ze stosunku alimentacyjnego wprawdzie określa ustawa, jednak nie ma przeszkód, aby obowiązek świadczenia został skonkretyzowany w umowie, przy tym umowa taka może być zawarta także w sposób dorozumiany. Nadto, Sąd Najwyższy w tezie VI uchwały z dnia 16 grudnia 1987 r. (III CZP 91/86) wskazał, że dopuszczalna jest każda postać świadczeń alimentacyjnych. Mogą to być świadczenia pieniężne lub w naturze, a wybór powinien odpowiadać celowi, jakiemu ten obowiązek służy i uwzględniać okoliczności każdego konkretnego przypadku. Stanowisko takie zostało potwierdzone również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 r. (sygn. akt II UK 54/14), w którym stwierdzono, że dobrowolne alimentowanie rozwiedzionej wnioskodawczyni przez byłego męża do jego śmierci powinno podlegać konstytucyjnej ochronie prawa do renty rodzinnej na równi z prawem do alimentów ustalonym wyrokiem lub ugodą sądową po ustaniu małżeństwa (podobną analizę przeprowadził Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie w wyroku z dnia 8 listopada 2016 r. VII U 1677/15, LEX nr 2243103).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy w kontekście poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych uznał, że wnioskodawczyni była przez zmarłego męża alimentowana dobrowolnie, co wynika z logicznych i spójnych zeznań samej wnioskodawczyny, które zostały potwierdzone dokumentami, którymi mąż nawet po rozwodzie upoważnił ją do wszelkich kwestii finansowych poczynając od ubezpieczenia pracowniczego po środki z (...).

Podsumowując, należało przyjąć, że obowiązek alimentacyjny był wypełniany przez M. G. dobrowolnie a nawet można przyjąć, że małżonkowie nadal prowadzili wspólne gospodarstwo domowe.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy w pkt. 1. wyroku, na podstawie art. 477¹⁴§ 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał K. G. prawo do renty rodzinnej po zmarłym M. G. począwszy od dnia 1 maja 2022 r. O kosztach procesu Sąd ten orzekł w pkt. 2. wyroku i na podstawie art. 98 § 1 i 2 k.p.c. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz K. G. kwotę 180 zł. Na koszty te złożyły się koszty zastępstwa procesowego ustalone według przepisów obowiązujących w momencie wniesienia odwołania przez wnioskodawczynię tj. § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2018 r., poz. 206, ze zm.).

Zarządzenie: Odpis wyroku z uzasadnieniem

doręczyć ZUS wypożyczając akta rentowe.